

» Уучубуз куру эмес!..

Мамлекеттик кызматтарды ээлегендердин катары жашарып баратканы жакшы жышаан. Анткени, "Асыл – таштан, акыл – жаштан" эмеспи. Тизмектей келсек, бычакка сап, акылы терең, келечегинен көптү үмүттөндүргөндөрдүн катары калың. Алардын бири – Өлкөнүн Улуттук банкынын төрагасы Толкунбек Абдыгулов. Эмесе, рубриканын алгачкы мейманынын маеги окурмандардын назарында болсун.

Улуттук банк төрагасы Толкунбек АБДЫГУЛОВ:

“МАКСАТКА УМТУЛУУ ЖАНА ТЫРЫШЧААКТЫК – ИЙГИЛИККЕ ӨБӨЛГӨ”

- Толкунбек Сагынбекович, балалыгыңыз кайда өткөн, балалык мезгилде эмнелер тууралуу көп ой жүгүртчү элениз?

- Балалыгым Кара-Балта шаарында өткөн. №8 орто мектепти бүтүрүп, Бишкек шаарына келгем. Кичинемде куруучу болгум келчү, анткени, бул кесипти атам аркалагыч. Атам менен бирге курулуш жүрүп жаткан жерлерге көп барчумун, ошол себептүү кран, самосвал сыяктуу техникалардын жүрүшү, жумушчулардын иш процессиндеги ар бир кыймылы мага жакчу. Атамдын кесибин улап, курулуш тармагында эмгектенсем деп ойлочумун. Ал эми атам дипломат болушумду каалачу. Ата-энемдин каалоосу менен, куруучу же дипломат болууга тийиш элем. Бирок, 11-класста академик Т.Койчуевдин "Кыргызстан – третий путь" аттуу китебин окуп, ал китептен Кыргызстандын экономикасын реформалоо мүмкүнчүлүктөрү менен таанышып, ошол китептин таасири астында экономика факультетине тапшыргам.

- Тилеген максаттарыңыздын кайсы бир денгээли турмуш жүзүнө аштыбы?

- Албетте, чет өлкөдөн билим алып, эл аралык уюмдарда иштөөнү көп тиленчүмүн, балалык кыялдарымда эле булар. Тилегим орундалып, Япония жана Америкада билим алып, Дүйнөлүк банктын Вашингтон шаарындагы штаб-квартирасында иштөө мүмкүнчүлүгү да буюрган экен. Чет өлкөдө окууга документ толтуруп жатып, дайыма Кыргызстандын экономикалык саясатын аныктоого өз салымымды кошууга ниеттенгенимди жазганым бүгүн да эсимде. Жашоодо жакшы тилек кылып, аракет-эмгек үрөсөң, сөзсүз кудайыбыз жардам кылат деген ишенич дайым мени менен жашайт. Ушул өңүттө, алдыга койгон максатыма жеттим деп ойлойм.

- Акчага кандай сүрөттөмө бересиз, акчанын адам жашоосундагы ордун кандай белгилейсиз?

- Акча дегенде, улуттук валю-

табыз – сомду түшүнөм. Сүрөттөмө бере турган болсом, башка өлкөлөрдүкүнө салыштырганда, валютабыз кыргыз элинин тарыхына, адабиятына, искусствосуна салым кошуп, тарыхта өчпөс из калтырган улуу инсандардын элесин, Кыргызстандын керемет кооз жерлерин, тарыхый эстеликтерин чагылдырып туруу – негизги өзгөчөлүгү деп ойлойм. Бүгүнкү күндө биздин валюта жөн эле төлөм каражаты болбостон, кыргыз элинин туусу, желеги, мамлекеттик тили сыяктуу эле, улуттук символика да болуп саналат. Мындан тышкары, ар бир банкноттун өзүнчө түскө, өзгөчө коргоо белгилерине ээ болушу бир катар эл аралык сынактарда алдыңкы орунду ээлөөгө да өбөлгө түзгөн. Улуу инсандардын акча беттерине элесин түшүрүү менен алардын кийинки муунга калтырып кеткен эбегейсиз зор эмгектерине таазим этип, тарыхта калтырышын Улуттук банктын эл-журт, тарых алдында улуу вазыйпанын аткарышы катары кароого болот деп ойлойм.

- Кайсы сапаттарыңыз сизди ийгиликке жеткирүүгө көмөчү болду? Турмушта кайсы сапатыңыз менен күрөшөсүз? Адамдардагы өзгөчө кайсы сапаттарын баалайсыз?

- Менимче, максатка умтулуу жана тырышчаактык ийгиликке өбөлгө түздү. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкына 1997-жылы ишке орношконумду, андан эки жыл өткөндөн кийин чет өлкөдө билим алууну көздөп, 1999-жылы чет өлкөдөгү университетке окууга өтүүгө документтеримди тапшырып, англис тили боюнча TOEFL жана GRA математика-логикасы боюнча экзамен тапшырууга даярданган күндөрүмдү мисал катары келтирүүгө болот. Экзаменден өтпөй калып, бирок кайра-кайра тажабастан, билим деңгээлимди өркүндөтүп олтуруп, ар жылы ар кандай программаларга документтеримди сунуштап жатып, 2003-жылы гана Нагой университетине өтүп, Азия өнүктүрүү банкынан стипендия алуу мүмкүнчүлүгү-

нө жетишкен. Турмуш жолумда адамгерчиликти жогору баалайм. Финансы системасы сыяктуу эле коомдун бардык иш багытында адамдын адамгерчилик сапаты жогору турууга тийиш, анткени, мындай сапаттарсыз ишенимдүү мамиле түптөп, ишти жөнгө салуу өтө кыйын.

- Айылыңызга бат-бат каттап турасызбы, канча бир туугансыз? Ата-энеңиз тууралуу да билгибиз келет...

- Жайыл районундагы Моңолдор айылы – кичи мекеним. Айылыма кышында эки айда бир жолу барсам, жайында ай сайын барып турам, негизинен, чоң апамдын кышында убактылуу шаарга келип, жайында кайрадан айылга барышы менен байланыштуу. Ата-энем пенсиядагы адамдар. Атам Чүй облусунда туулган, кесиби боюнча инженер, өзүнүн бүтүндөй эмгек жолун курулуш тармагына арнап, республикабыздын аймагындагы көпчүлүк ирригациялык курулуштарга катышкан. Апам Ысык-Көл облусунда туулган, кесиби боюнча инженер, ал эми адистиги боюнча конструктор. Өмүр бою Кара-Балта шаарындагы оюнчук чыгарган заводдо жабылганга чейин эмгектенген. Учурда Кара-Балта шаарында турушат. Менден кийин иним бар, ал да үй-бүлөлүү. Ата-энем менен чогуу турушат. Бир тууганым курулуш тармагында эмгектенет.

- Банк тармагындагы кызматкерлерде өзгөчөлөнгөн кандай сапат болушу керек?

- Улуттук банк – бул өзгөчө консервативдүү уюм, анткени, бүтүндөй секторду өнүктүрүү багытына гана эмес, жалпы өлкөнүн өнүгүшүн аныктайт. Учурда банктын эмгек жамаатын жигердүү жаштар түзөт. Улуттук банкта иштөө үчүн чыдамкайлык жана түйшүктүү эмгек талап кылынат. Анткени, банк ичинде кызматтан көтөрүлүү – түмөн түйшүктү, талыкпаган эмгекти талап кылган татаал процесс. Көпчүлүк ойлогондой Улуттук банкта эмгек акы деле анчалык жогору эмес, бирок, банк кызматкерлер

үчүн патриоттук сезим, элдин таламында иштөөгө үйрөнүү негизги сапат катары бааланат.

- Канча убакыттан бери мамлекеттик кызматтасыз?

- Кыргыз Республикасынын Улуттук банкында эмгектенген 10 жылымды эске албаганда, мамлекеттик кызматта эмгек стажым болгону 5 жылды гана түзөт.

- Улуттук Банкка кандайча келгенсиз, кандай жолдорду басып өткөнсүз?

- Улуттук банк мен үчүн ата конушумдан кийинки эле, мээримин төккөн ыйык жер, анткени, алгачкы эмгек жолумду мен дал ушул жерден 1997-жылы экономист катары баштап, башкы экономист болуп турган учурда Улуттук банктан кеткем. Андан соң, 1 жыл Дүйнөлүк банктын Финансы жана жеке секторду өнүктүрүү департаментинде иштеп, 2008-жылы Кыргызстанга кайтып келип, Президенттин администрациясынын Экономикалык жана социалдык бөлүмүндө макроэкономика боюнча эксперт катары иштегем. 2009-жылы Стратегия жана программалар кызматынын жетекчиси болуп которулгам. 2013-жылы Экономикалык жөнгө салуу министрлигинин стат-катчысынын милдетин аткаруучу болуп дайындалып, ошол эле жылы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн Аппаратынын Экономика жана стратегиялык өнүктүрүү бөлүмүнүн башчысы болуп дайындалгам. Бул кызматта 2014-жылы Улуттук банкка келгенге чейин иштедим. Албетте, бүтүндөй менин кесиптик иш багытым, макроэкономика жана экономикалык өнүктүрүү маселелерине байланыштуу болгон. Өкмөттүн Аппаратында бөлүм башчысы болуп иштеп турган учурда, өлкөнүн дээрлик бардык стратегиялык маанилүү документтерин иштеп чыгууга түздөнтүз катышкам, Европа бирлиги маселеси боюнча улуттук координатор, ал эми 2011-жылы ЭВФ менен сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү боюнча топту жетектегем.

- Бизнесиңиз барбы?

- Жок.

- Күнүмдүк керектөөгө канча сом сарптайсыз?

- Кечке дейре жумушта болгондуктан, каражат жумшоого деле убакыт жок, күнүгө үйдөн түштөнөм.

- Япониядан алган таасирлериңиздин күчү дагы барбы?

- Японияда "Өнүктүрүү экономикасы" адистиги боюнча магистратурада окуп, эки жыл жашадым. Университеттин программасы башкалардан алда канча айырмаланып турган, анткени, биздин курста окуган студенттердин жарымы жапондор болгондуктан, алар менен күнүгө баарлашууга, маданиятын жана менталитетин билүүгө туура келди. Натыйжада, жапон тилин сүйлөшүү деңгээлине чейин өздөштүрүүгө жетиштим. Негизинен, Японияда билим алуу мен үчүн көп мүмкүнчүлүккө өбөлгө түздү, мисалга алсак, ар бир өлкөнүн экономикалык өнүгүшү, биринчи кезекте ошол эл-

дин маданиятын жана салтын сактоо аркылуу өлкөдө реформа жүргүзгөн адамдардын иш жөндөмдүүлүгүнө жараша боло тургандыгына ынандым. Жапондор каада-салттары боюнча кыргыздарга абдан окшош келет (мисалы, улууларды урматтоо, коом ичинде өзүңдү алып жүрүү), ал эми айырмачылыгы – жапон эли турмуш шартынын өзгөрүшүнө карабастан, өздөрүнө гана мүнөздүү болгон салттарды сактап калууга жетишкен.

- Маданиятка көз карашыңыздын билесиз...

- Маданият, коом өнүгүшүнүн ажырагыс бир бөлүгү болуп саналат жана ансыз коомдун турмуш өнүгүшү мүмкүн эмес. Менин көз карашымча, маданият эки бөлүктөн: биринчиси – жүрүм-турум эрежелеринин жазылбаган жыйындысы, ал адам баласынын коомдогу жүрүм-турумун аныктайт, экинчи бөлүгү – музыкадан, поэзиядан, сүрөт искусствосунан турат. Маданияттын бул бөлүгү – кайсы улут болбосун, анын ички жан дүйнө сулуулугун, аруу тазалыгын аныктайт жана чагылдырат.

- Чакан мамлекетиңиз тууралуу айтып берсеңиз, эс алуу күндөрдү кандай өткөрөсүз?

- Үй-бүлөлүүмүн, үч уулдун атасымын. Экөө мектепте окуйт, кенжеси бала бакчада. Орточу уулум чон ата-чоң апасы менен чогуу турат. Акыркы жылдары жумуш көп болгондуктан, эс алууга убакыт дээрлик жокко эсе. 2011-жылдан бери бош убактымда экономика илимдеринин кандидаты даражасын алуу үчүн диссертациялык ишимдин үстүндө иштеп жүрдүм, өткөн жылдын декабрь айында гана диссертацияны жазып бүттүм. Иштен кийин кечкисин лекцияга даярданам, себеби, Борбордук Азиядагы Америка университетинде сабак берем. Айрым учурда гана үй-бүлө менен бирге эс алууга, конокко барууга мүмкүн болуп, балдарым менен компьютер ойноого жетишем.

Маектешкен
Мээрим БАКТЫБЕКОВА